
Biskop Herborg Finnset: Nyttårstale 2019. 23.01.19

Kjære alle gjester: Jeg er glad for å kunne si «takkt for sist» til dere!

Vi skal sammen ta oss tid til et lite tilbakeblikk på året 2018: Dette er mitt hele, første året i tjeneste som Nidaros biskop. Hva har året gitt?

Visitase, de grundige tilsynsbesøk i menighetene er en av biskopens hovedoppgaver. I fjor høst kom de i gang: den første gikk til Namsskogan, Lierne og Røyrvik, en var lagt til Trondheim: i Tempe, Hoeggen og Bratsberg.

Den tredje var i den nye Indre Fosen kommune. Her ble det også plass til en gudstjeneste hvor barn var i fokus. Fireåringene skulle få bok, og var oppglødd tilstede på de fremste benkene i Stadsbygd kirke. Som et svar på noe av det som blei sagt er det en fireåring som roper: «Det er kjerka mi!» *Det er kjerka mi!* Kan noen si det finere eller klarere? Kirka skal oppleves som «mi» - både at vi kjenner at vi hører til, at vi kan være med og prege den, og at den er der for oss, og har rom for oss slik som vi er, at Guds kjærlighet og nåde folder seg ut og omfavner oss. *Det er kjerka mi.*

Visitase er en rik mulighet til å møte menighetene: ansatte, rådsmedlemmer, frivillige og alle andre. Skape gode samtaler, se og oppleve det som angår det enkelte lokalsamfunn. Få innsikt i hva som er krevende og sammen finne ut hvor veien kan gå videre. Feire gudstjenester sammen, møte kommuneledelse og snakke om hvordan vi ivaretar hver vår del av den finmaskede veven som ethvert lokalsamfunn er.

Det er kjerka mi! Det er det mange frivillige, rådsmedlemmer og ansatte i menighetene i Nidaros som også sier. Jeg vil bruke denne anledningen til å takke dere: alle gudstjenester og kirkelige handlinger som finner sted og som åpner kirkene våre for tro og håp. For alle mennesker som får en samtale og et møte med noen som lytter, for alle bønner som bes, for alle barn og unge som møter dere hver uke, og opplever kirka som et trygt fellesskap å vokse i. Takk for det dere *gjør* og er!

Det er kjerka mi! Det kan også høres som et «kamprop fra grasrota». Kirkebyggene står sterkt i lokalsamfunnene: kirka er stedet som har rommet viktige hendelser i eget og fellesskapets liv. Kirkene brukes gjennom heile uka: til gudstjenester, til begravelser, til konfirmanter, konserter og babysang. Noen steder er det få som kommer – noen steder mange. Vi har ikke statistikken for 2018 ennå, men i 2017 var det feiret nesten 4000 søndagsgudstjenester i Nidaros, som hadde et gjennomsnittlig oppmøte på 88 deltakere. Jeg synes ikke det høres ut som tomme kirker!

Kirka er alltid lokal, og Den norske kirke er og skal være ei landsdekkende folkekirke. Og samtidig vet vi: Det er ei felle ved alt det man tar for gitt.

Akkurat nå har kirka to store utfordringer framom seg: vi får ikke nok nye prester inn i de ledige stillingene våre, og en del av de som arbeider på menighetsnivå, er dedikerte medarbeidere som står på, men som trenger mer kompetanse. Det er et stort behov for studietilbud i denne regionen, særlig gjelder dette trosopplæringsstillingene. De er nøkkelmedarbeidere i lokalmenighetene. Nå er det ingen faste kirkelige utdanningstilbud mellom Oslo og Tromsø som disse kan studere på. Her må noe skje.

Det andre som skaper usikkerhet framover, er veivalgene som må tas i det vi kaller *kirkeordning*: hvordan vi som et kirkesamfunn med vår egenart organiserer oss framover. Gudstjenesten er pulsen i alle menighetenes liv. Hvordan skal vi legge opp en god ordning som støtter opp under kirkens hovedoppgaver? Dette håper jeg snart finner sin løsning.

Å være menighet og kirke er også å være *sammen*. Slå ring om menighetene og de ansatte! Delta og bruk din stemme i kirkevalget som skal være nå i 2019! Bruk kirkene og oppsøk gudstjenester og kulturarrangementene som skjer lokalt!

Den helt private troen går glipp av fellesskap og vennskap man kan oppleve i gudstjeneste og menighetsarbeid. Det er her som ellers: vi står sterkere når vi står sammen.

Kirkene våre er bygd for liv og fellesskap. Kirka er ikke – og skal ikke være et museum. De er rom som inviterer oss. Sammen kan vi gå ut som oppreiste mennesker, med håp og tro. Dette året har jeg møtt mange deltakere i nettverket rundt kirkene våre: de som forbereder, de som lager mat, de som hjelper til med noe praktisk når det trengs, og som er glade for å gjøre det – og de som kommer for å være med når noe skjer. Vi hører sammen i lokalsamfunnets mangefargede og mangeartede vev. Når noe skjer, vil mange gjerne være med og delta. Et gledelig eksempel er den nye kirka som vil reise seg i Rørvik dette året, hvor den lokale sanitetsforeninga har gitt en stor sum til utsmykning av nykirka: fordi det er viktig at kirka blir et *vakkert* rom som vi kan hvile i. Her får kunsten spille den rollen i kirkerommet som *bare kunsten kan*. Men det kommer ikke av seg selv. Gode krefter i lokalsamfunnet samarbeider, og da blir det!

2018 ble året da enda en pilegrimsled kom i mål. Tidlig på kvelden 24. juni fikk jeg stå på Fosenkaia og ta imot da Colin Archer-skøyta Risør II gled inn til kai: skipper Dag Leon Ilestad og mannskap og pilegrimer steig i land og blei ønska velkommen. Da hadde de seilt heile leden fra Egersund og til Nidaros. Den siste etappen gikk fra Kystens Arv på Fosen. Men enda var vi ikke helt framme: I den stille og litt grå kvelden blei noen av oss rodd oppover Nidelva, vannet bar oss heilt fram. Seint på kvelden blei det mottaksgudstjeneste her i kirka, og skipskista og alle bønner og fortellinger som lå i den, blei båret inn her. For pilgrimstradisjonen og -teologien er det åpnet et stort rom med Kystpilgrimsleia. Det vi med ett ord kaller kystkulturen er en stor vev av historie, handverk, kunnskap,

fortellinger og livsfølelse som binder kystens folk sammen. Tenk på alle forestillinger og talemåter om den kristne tro som knytter seg til havet! Akkurat nå befinner vi oss i et *skip*, i *vestskipet* i Domen. Forestillingen om kirka, fellesskapet av de troende som er underveis, i skipet, er eldgammel, og så innarbeidet at det har nedfelt seg også i selve arkitekturen.

I dette skipet skal vi feire jubileum i år: Det er i år 150 år siden Nidaros domkirkes Restaureringsarbeider startet opp det lange og krevende arbeidet med gjenoppbygging og restaurering av den helligdommen vi nå sitter i.

Bli en katedral ferdig? Både ja og nei. Vi kjenner til den lille figuren høyt oppe på vestveggen som sitter og holder i den siste steinen – uten å legge den på plass. Og NDR har begynt på andre – og kanskje tredje runde? med å skifte ut stein, og styrkesvekkede strukturer. De blir ikke fri for arbeid! Nå er det kongeinngangen i sør som det arbeides med.

Å bygge en *katedral* er noe mer enn å være et byggefirma: det er å være visjonær, å våge. Rekka av mennesker som har hatt som sin livsoppgave å realisere denne drømmen, er lang: håndverkere, byggeledere, arkitekter, historikere, kunstnere, og alle i landet som har vært med å *gi*. Nidarosdomen er ikke en interessant middelalderstruktur i stein, eller et turistmål, den er først ei kirke, et sted for å møte Gud:

Restaureringsarbeidene og-arbeiderne sin innsats har gjort at mange, mange sier om Nidarosdomen: *Det er kirka mi!* Gratulerer med 150årsjubileet til en helt spesiell institusjon i det norske samfunnet!

I 2018 ble vi også kjent med en helt ny type katedral: I Borg bispedømme, i Østfold er det tatt et nytt og spennende initiativ: Der skal Håpets katedral bygges: En flytende kirke, med reisverk inspirert av stavkirkene og plast fra havet som byggesteiner. Den blir et grensesprengende møtested mellom verdensarv og moderne kunst. Prosjektet vil sette lys på den store plastforurensingen i havet, men også vise hvordan noe nytt kan bli til gjennom det som er ødelagt. Gjennom det som bare er kastet vekk kan noe nytt vokse fram. Det forkastede blir til en helligdom. Håpet finnes ennå i verden.

70 % av kloden vår er dekket med vann. I vår tid har vi lært at livet oppstod i havet. Flere steder i det gamle Testamente kan vi lese om hvordan Guds Ånd svedde over vannene. Vi krenker naturens hellighet gjennom måten vi behandler den. Hver dag. Jeg vil gjerne kalle naturen Guds fingeravtrykk. Du må gjerne kalle den noe annet, - all den tid du setter pris på dens mangfold, egenverd og integritet! Alt det fantastiske vi oppdager – alle finurlige detaljer, - vi kan la oss forundre og begeistre av dem!

Høsten 2015 vedtok FN 17 mål for en bærekraftig utvikling fram mot 2030. Mange land arbeider nå med hvordan disse målene best kan virkeliggjøres. Trondheim kommune er en av 25 byer i verden som FN har pekt ut til å arbeide med hvordan bærekraftmålene kan realiseres. Gratulerer til Trondheim kommune og alle kunnskapsmiljø som skal arbeide

med dette! Det utfordrer oss alle sammen: vi har bare én, blå klode. Vi ser allerede hvordan moder jord gjør opprør mot måten den behandles på. Det er håp i at det arbeides systematisk med å skape en bærekraftig framtid. Det er *her* vi sammen må skape framtid. Bærekraftmålene forplikter oss som fellesskap.

På slutten av 2018 passerte vi en viktig milepæl for sør-samisk kirkeliv: Nå er alle kirkeårets tekster, både for Svenska Kyrkan og Den norske Kirke oversatt til sørsamisk, og er samlet i én, felles bok. Nå finnes disse tekstene tilgjengelig på *hjertespråket*. Det skal også settes i gang trykking av ei sørsamisk salmebok.

Stortinget oppnevnte i juni 2018 en Sannhets- og forsoningskommisjon, som skal granske fornorskingspolitikk og urett begått overfor samer, kvener og norskfinner. Det er løfterikt at Stortinget gjorde et slikt vedtak. Kommisjonen er nå i gang med sitt arbeid og skal være ferdig innen 2022. Et slikt forsoningsarbeid er ikke gjort i et slikt omfang i Norge før. Jeg har forventninger om at vi vil komme i kontakt med kommisjonens arbeid også her i Nidaros, og at vi gjennom dette arbeidet også kan oppdage nye sider av vårt fellesskap. Veien til sann forsoning går gjennom sannhet, oppgjør, og handlinger som kan gjenopprette verdighet.

I 2018 feiret vi 70-årsjubileum for FNs menneskerettighetserklæring. Den kristne tanken om menneskets verdighet og likeverd var en viktig impuls da erklæringen ble til. Den norske kirke er opptatt av menneskets verdi og mulighet for liv. Arbeid for menneskers rettigheter er en del av kirkas oppdrag.

I 2018 har vi sett to saker hvor det samiske samfunnet har bedt norske myndigheter vente med å iverksette vedtak i saker som er klagd inn for FN-organer, slik at de aktuelle organene skal få tid til å arbeide med saken. I begge sakene er spørsmålet om Norge bryter menneskerettighetene i saker som angår livsgrunnet for den samiske befolkningen. I begge saker har rettsapparat eller myndigheter valgt å se bort fra disse anmodningene. Jeg er urolig for hvilken presedens det vil skape at Norge, som ønsker å være et foregangsland i FN-systemet, ikke følger opp FN-organenes anmodninger når det handler om noe som skjer i vårt eget land.

#metoo var ett av emnene i talen i 2018. Vi må virkelig kunne si at #metoo på noen plan skapte forandring. Nobels fredspris ble tildelt den yesidiske kvinnen Nadia Murad, og den kongolesiske legen Dennis Mukwege. Nadia Murad ble bortført og solgt, men ble reddet fra folkemord og sexslaveri hos IS. Hun har hevet stemmen og *fortalt*. Brutt den vonde tausheten som skammen skaper, og gitt alle sine medsøstre et ansikt og en stemme. Dennis Mukwege har noen av dere møtt her i Trondheim; han har viet sitt liv til å hjelpe lemlestedede overleve. De forholder seg begge til *sårene*: De meningsløse og bestialske handlinger

som kvinner verden over blir utsatt for: Som mennesker som bærer livet fram i verden, blir kvinner sårbar: sårbare for vold, fornedrelse, voldtekt, tortur. Med sitt eget liv, med sin egen kropp og helse blir de en del av krigens slagmark. Enda større mirakel å se eller lese fortellingene om hvordan det er mulig å få hjelp til å leve videre, både fysisk og psykisk. *Håpet* finnes ennå i verden. Gud skaper fremdeles på nytt. «Salige er de som skaper fred for de skal kalles Guds barn», er løftet Jesus gir i Bergprekenen. Gudsriket bryter inn der hvor vi ikke blir redde og trekker oss tilbake, men hvor barmhjertighet og kjærlighet blir et viktigere språk enn maktens språk.

2019 er utropt til Bokas år i Norge. For 500 år siden ble de to første norske bøker trykt: *Missale Nidrosiense* og «Breviarium Nidrosiense»: altså ei alterbok og ei bønnebok til bruk i kirkene i Norge. De blei trykt i København og i Paris i 1519. Den seinere erkebiskop Olav Engelbrektsson var redaktør sammen med kantor Peter Sigurdsson. Erkebiskop Erik Valkendorf finansierte trykkingen. Det finnes totalt ti bevarte eksemplarer av boka i Norge i dag, mange av disse er fra Trøndelag. Det siste dukka opp da soknepresten i Oppdal sjekka hva som var på loftet i prestegården han nettopp hadde flytta inn i - i 1997.

Å lese gir deg kunnskap og forandrer livet ditt. Det gir kunnskap og læring og fantasien vinger, lar deg møte andres tanker, bryner intellektet, inspirerer til handling og tro. I bokas år ønsker kirka å løfte fram Bibelen, bøkenes bok: den boka som det finnes flest eksemplarer av, på mange av verdens språk.

Hvilke ting er det viktig å kunne noe om? Hvordan forvalter vi vår felles, kulturelle og åndelige kapital? Europa står i en gammel åndelig og intellektuell tradisjon som er livskraftig og til stede. Den er *åpen*. En av de viktige vendingene i europeisk åndsliv kom med renessansen og den humanistiske tradisjonen: støttet av de gjenoppdagede greske filosofene som den muslimske verden hadde tatt vare på, kom en ny oppblomstring og interesse for *mennesket*.

De siste årene ser vi hvordan de litt sakte *samtalene* vekker interesse: vestfrontmøtene like her utenfor er blitt *samtalens sted*: litteraturhusene rundt i mange byer, ikke minst her i Trondheim, har vært en suksess. Vi trenger å tenke lange tanker, å ta vare på kunnskapen om *hvem vi er* i et samfunn hvor konsum virker å være målet, og driveren er fortjeneste hos en eier-korporasjon langt borte. Vi trenger en motvekt mot at vår verdi måles i forbruk, i vellykkethet, i gode eksamener, i vårt ytre. Mange barn og unge lever med et umulig press, hvor de opplever at de aldri er gode nok. Hvilken kunnskap er det vi allerede har, som kan vise oss likeverdets vei på nytt, som kan gi ungdom opplevelse av mestring, verdighet og frihet?

Sammen med stiftelsen Areopagos og Kirkelig Fellesråd har Nidaros Bispedømmeråd vært med på opprettelsen av Kirkelig Dialogsenter i Trondheim. Her er mangeårig

bymisjonsprest Dag Aakre tilsatt som daglig leder: han tiltrer 1.mars. Dialogsenteret skal bidra til å utvikle en folkelig forankret tros- og livssynsdialog, og arbeide for å forsterke dialogen mellom kirke og samfunn. I en tid hvor mistenksomheten mot den fremmede øker, er det meningsfullt å være med på tiltak som kan bygge bro og øke forståelsen mellom mennesker med ulike tro og kulturelle bakgrunn.

Under visitasen i Tempe, Hoeggen og Bratsberg besøkte jeg Voksenopp- læringscenteret, som har 1400 fremmedspråklige grunnskoleelever. Jeg fikk besøke en grunnskoleklasse med voksne elever. De ønsket seg to ting: De ønsket seg noen å snakke norsk med – og de ønska seg en arbeidsplass. Det var tungt å ikke kunne være til nytte. Det første ønsket kan vi alle være med på å oppfylle, gjennom språkkafeer, leksehjelp eller simpelthen bare *snakke* med naboene våre. Mange kommuner arbeider målbevisst med å skape gode forhold for nye deltakere i lokalsamfunnene; barn og unge, kvinner og menn. Det er gledelig å merke at gjestfrihet ikke stopper ved landegrensen.

Å være del av en kirke og kunne si «det er kirka mi!» er ikke bare en lokal sak. Sist uke var Den norske Kirkes biskoper på besøk i Egypt. Besøket var en gjen-visit til den koptiske pave Tawadros som var i Norge for fem år siden, men også et besøk i solidaritet med kristne som lever under krevende forhold i et land med mange menneskerettighetsbrudd. Det ble sterke møter: i ei kirke møtte vi noen som mistet familiemedlemmer da bomba eksploderte for tre år siden, vi fikk fortalt hvordan den kristne minoriteten, særlig i øvre Egypt, blir systematisk diskriminert. Men kirka er stolt av sin historie og tradisjon, og knytter sin selvforståelse sterkt til historien om Josef og Maria som flyktet til Egypt med det lille Jesusbarnet. Vi møtte mennesker som er stolte av sin kristne tro og bakgrunn, og at de representerer en sammenheng helt tilbake til den første kristne kirke. Den koptiske kirken ønsker å være en brobygger i samfunnet.

Vi ble også presentert for landsbyutviklingsprosjekter og arbeid for å øke utviklingshemmedes deltakelse i samfunnet. Disse var åpne for alle i området, uavhengig av tro, og skapte livsmot og nytt håp i en fattig befolkning.

Den karismatiske og frittalende ortodokse biskop Thomas er en som mange i Norge kjenner til: han snakker slik om Jesus sitt kors: korset har to armer: den loddrette er rettferdigheten, og den vannrette er barmhjertighet. Begge disse armene er der, - og må være der.

«*Det er kirka mi*» er også en internasjonal sak! Vi kan ikke la være å bry oss om det som skjer utenfor våre landegrenser. Vi hører sammen, i Guds store familie, i en verden hvor korset har to umistelige dimensjoner: rettferdighet og barmhjertighet.